

Vladimir Borovščak:

V nedeljo dopoldne.

»In Gospod je rekel: Praznujte moji dan! Kdor ga skruni, bodi umorjen.«

(II. Mojzesova knjiga, 31. 14.)

Vsako poletje je prišel tuj človek v naše kraje. Jesen, zimo in pomlad je preživel na Nemškem v Monakovem, kjer je učil slikarstvo; o počitnicah pa je rad zamenjal velikomestno življenje z našim gorskim zatišjem. Ni bil našega rodu, a priučil se je našemu jeziku takó, da si ga težko spoznal za Nemca. Včasih je lovil ob rečici postrvi, včasih šel na lov, največkrat pa so ga ljudje srečavali z malim stolčkom in torbico v roki: risat in slikat je hodil naše pisane loke in mračne gozde in gole skale naših gorâ. Na oknu njegovega stanovanja je navadno stal cvetični lonček, poln rdečega ravšja z naših planin. Ljudje pa so se možu nekam izogibali. Odkraja je bilo to neumljivo, saj je bil zelo prijazen z njimi; pozneje enkrat pa mi je povedal cerkovnik Tine pravi vzrok, zakaj ne uživa ta tujec pri ljudeh spoštovanja: »Ta človek nima nič vere. V cerkev ga ni nikoli, in ko zvoni, se ne odkrije — kaj bomo z njim!«

Zdaj ga ni več, da bi slikal in risal naše gorske kraje. Gori pod pečino na Škrbini se bere uklesano njegovo ime, in črn križ je nad imenom. Ondi se je ponesrečil.

* * *

Vélíki Šmaren, največji praznik Matere božje, je bil tisto leto ravno na nedeljo. Dan je bil jasen in prenasíčen od solnca, kakršni so le julijevi ali avgu-

stovi dnevi. Cerkvenik Tine je že odzvonil »v prvo«, kakor pravijo pri nas. V resno-počasnih zvokih je vabil veliki zvon v hišo božjo, Bogu in Mariji v čast. Po beli prašni cesti si že srečal starčke in ženice, ki so šli počasnih korakov proti župni cerkvi. »Bog ve, ali mi je prisojeno, da učakam še enkrat ta dan? Letos moram kaj več moliti, ko sem še pri zdravju,« so govorile ženice z osivelimi lasmi pod črnimi rutami. Tudi Rebernikov Matijec je že odšel z doma — oni Matijec, ki je do 50. leta živel tako, kakor ne bi bil smel; potem je pa nekoč le sklenil, da mora storiti tudi kaj za svojo dušo. Pred belimi hišami s cvetočimi rdečimi naglji v zelenih oknih pa so stali možaki in kramljali o letini in o novicah, pripravljeni vsak hip, da odidejo proti cerkvi. Zvonenje Velikega Šmarna je našlo vaščane pripravljene; vse je šlo v službo Bogu in Materi božji.

Samo dva sta bila, ki nista mislila ta dan v cerkev. Oni letoviščar z Nemškega in pa Anžetov Andrej sta bila to. Andrej je bil nekdanj še dosti prida, ali odkar je prišel od vojakov, se je docela predruščil. Bil je v pohujšanje vsej vasi. In tega Andreja je oni profesor rad jemal s seboj na gore, ker je bil fant vajej potov in spreten ko divja koza. Tako mu je tudi ta dan poslal par kronic z naročilom, naj gre z njim na rob Škrbine, ker letos gnezdiyo gori sokoli. Ondi hoče vzeti mladiče in jih udomačiti.

»Hvaljen Jezus!« — »dober dan Bog daj!«, tako so pozdravljali kmetje izletnika, ki sta šla v gorskih nakovanih čevljih mimo njih. Ko sta bila pa za njimi, je ta ali oni pikro pristavil: »Ta dva pa nista na najbližji poti v cerkev.« — »Tak dan, tak velik praznik!« so godrnjali drugi. »Ali nimata zadosti šest dni zase? Kaj res ne moreta dati Bogu in svoji duši enega

dne v tednu!?» je rekel upognjeni Slapar iz Podklanca. Ona dva pa sta koračila naprej, najprvo po beli cesti, pri kapelici pa sta krenila na desno ob potoku, koder je vedla v senci jelš in vrb steza v strmi breg. Vedno slabše se je poznala pot; pod peščeno rupo je je pa kar zmanjkalo. Ali to ni prav nič motilo izletnikov. Saj Andrej je bil star že 28 let in še sam ni vedel, kolikokrat je že prehodil ta kraj ko dečko in ko fant.

»Fi—u-u! Fi—u-u!« se je oglasilo tedaj z modre višine.

Letovičar in Andrej sta se spogledala in si prikimala. »Na pravem sledu sva! Starka se že oglašča nad gnezdom,« je pripomnil Anžetov.

Iz doline pa je priplaval glas zvonov: tri četrta na deset je pritrkavalo.

»Vi, gospod, kar tukajle ostanite!« je rekel Andrej. »Meni pa dajte vrečo in okovano palico, da grem kar sam gor. Dobro poznam vse skale.«

»Ne, ne! Le kar ti bodi tukaj!« se je branil gospod. »Malo mi razloži, kje je pot najbolj varna, pa bom že prišel na vrh. Rad bi videl gnezdo sam in mlade sam vzel iz nje.«

Par hipov pozneje je gospod že previdno stopal po žlebu, ki ga je naredila med skalami voda ob neurjih. Potem se je pa začel oprijemati golih skal in lezel počasi med njimi proti višini. »Bolj na desno!« — je vpil Andrej za njim. »Rajši se primite za skalol — Primite se za tisti borovec! — Na levo sedaj!« Letovičar, ki tudi ni bil prvič na gorah, je plezal in plezal... Vedno bliže je bil borovcu, ki se je sklanjal nad pečino. Še par hipov — in sivozelena obleka je izginila za zelenim drevescem in za skalo.

Na vrhu je pa iz dračja in slamnatih bilk nekaj zacvililo. Ko sta začutila mlada sokoliča, da prihaja nad nju nekdo drugi ko mati, sta se pognala vznak nazaj v nemarno zmetano gnezdo, udarila s perotkami in začela presunljivo žvižgati. Ali bilo je zastoj! Čez hip je bil prvi že v vreči. Ko pa je hotel lovec stegniti roko po drugem, se je nad njim nekaj zasenčilo — starka je planila poleg gnezda in usekala z ostrim kljunom vsiljivca v roko. Tujec je zaklel, jezno mahnil proti ptici in naglo pograbil še drugega mladica. Z našopirjenimi peroti je sršela starka okrog praznega gnezda in upirala svetlorjave oči s črno zenico v človeka, ki ji pokončava rod in dom.

»Zdaj se pa le zaganjaj, ne boš jih več videla!« je siknil letoviščar, potem pa se začel previdno plaziti proti borovcu.

Iz doline se je zopet oglasil zvon. »Povzdigovanje je!« je rekel napolglasno Andrej pod pečino. Spomnil se je, kako drži duhovnik ta hip sveto hostijo nad glavo in se množica ob zvončkanju trka na prsi. Tesno mu je skoro postalo v tej skalnati samoti. On postopā s tujci, domačini pa vršé svojo dolžnost! Skoro prisiljen poklekne, se prekrži in udari trikrat na prsi.

Par minut pozneje pa nekaj udari kakor ob tla tik poleg njega. Pridrči kamenje, potem je pa trenutek zopet vse tiho. »Moj Bog, padel je čez rob!« vzdahne Andrej. Skloni se in zagleda v grapi pod seboj znano sivo obleko. Iz doline pa zapoje zvon v drugo, v znak, da je povzdigovanje svete Krví. Nato pa zopet mrtvaška tišina.

Andreja dvigne skrb. Hip pozneje je že klečal ob umirajočem letoviščarju. Nerazločno je ta nekaj mrmral in pretresljivo vzdihal. Poleg njega pa je

odskakoval sokolič, ki je ostal pri padcu živ in se izmotovilil iz vreče. »Fi—u-u, fi—u-u, fi—u-u!« se je oglašala starka iznad pečine. Začula je bila klic mladička.

»Kaj pa zdaj?« je vzdihnil Andrej in se ozrl na telo, ki se je ravnokar streslo. Počasi je vstal in težkih korakov nastopil pot z žalno novico. Ko je odšel proti rupi, je bilo okrog mrliča zopet vse tiho.

Pa le za hip. Kajti ujeda se je spustila proti kraju, kjer jo je klical mladič. Prijela ga je varno v kremplje in odnesla vrh skale v gnezdo. Precej potem pa se je vrnila, malo oprezovala, pa sedla mrliču na prsi, nastavila kljun na stekleno oko, ki se je nepremično upiralo proti modrini, in krepko usekala.

Iz doline se je zopet zaslišal zvon: zadnji blagoslov! Tedaj se je množica usula iz soparne cerkve. V solncu so se zasvetile židane rute deklet in belopolikane srajce fantov, s kamižolami na ramah. En četrť na dvanajst je udarilo v zvoniku. Gori v skalah so pa imele ujede ta poldan bogato kosilo.

J. E. Bogomil:

Prijetna zabava.

6. Naredi si košarico!

Vzemi kos papirja. Obreži ga, da bo na vseh štirih straneh enako dolg in da bodo koti vsi enako veliki. Kako imenujete v šoli tako podobo? To je k v a d r a t. Sedaj pa poslušaj, kako hitro si iz njega narediš košarico.